

ABSTRACT

Oleksandr Havrylenko, Stanislav Vasyliiev. Legal regulation of the features of labour relations of teaching employees under martial law. The scientific article is devoted to the peculiarities of legal regulation of the pedagogical workers labour relations during martial law. The source base of the study was legislative and by-laws that regulate the specifics of labour relations during martial law, including in the field of education. During the past year, several scientific works were published, devoted to the peculiarities of labour relations during martial law.

The specifics of the labour relations of educators during martial law have been established. Specifics of legal regulation of working hours, rest time, pay, and specifics of hiring, termination of employment relations are determined. Among the features of the legal regulation of the pedagogical worker's labour relations, it is worth mentioning the possibility of involvement in the liquidation of the consequences of hostilities, the introduction of a remote form of the educational process, the urgent dismissal of the employee at the time he requests, in case of location of the educational institution in the area of hostilities. It is worth paying attention to the need to pay for downtime in the amount of two-thirds of the tariff rate, to keep the place of work and the average salary. Changes in the labour legislation allow for the possibility of dismissal of an employee who does not appear at work for four consecutive months, does not get in touch, and about whom there is no information about his whereabouts.

It was emphasized that it is necessary to harmonize the norms of legislative acts that regulate the labour relations of employees during martial law and the provisions of the legislation on education in Ukraine. Attention is drawn to the need to develop a number of by-laws for the implementation of laws on the peculiarities of the work of educators during the war.

Keywords: pedagogical worker, martial law, labour relations, legal regulation.

УДК 340.13

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-431-439

**Тетяна
НИКОЛАЄНКО**©
доктор юридичних
наук, професор

**Дмитро
ЦІСАР**©
ад'юнкт

*(Національна академія Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький, Україна)*

**ГРОШОВА КОМПЕНСАЦІЯ ЗА ПІДНАЙОМ ЖИТЛА
В СОЦІАЛЬНОМУ ЗАХИСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ**

Досліджено один із елементів соціальних гарантій військовослужбовця, а саме отримання грошової компенсації за піднайом житла. Встановлено, що отримання грошової компенсації за піднайом житла є конституційною гарантією соціального захисту в частині забезпечення житлом військовослужбовців. Доведено, що гарантії соціального забезпечення військовослужбовців з урахуванням категорій військовослужбовців та місця проходження ними військової служби в частині забезпечення житлом є різними. Встановлено, що ризики та наслідки, які виникають у зв'язку з відсутністю належної соціальної гарантії, негативно впливають на забезпечення національної безпеки щодо вмотивованості проходження військової служби військовослужбовця. Запропоновано унормувати грошову компенсацію за піднайом житла з визначенням/встановленням її розміру з урахуванням різних чинників.

Ключові слова: соціальний захист військовослужбовців, гарантії, мотивація, грошове забезпечення, грошова компенсація, піднайом житла.

© Т. Ніколаєнко, 2022
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4587-2561>
nikolayenko_tetyana@ukr.net

© Д. Цісар, 2022
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4801-8483>
UnitFDC@i.ua

Постановка проблеми. Кожна країна світу прагне до військової могутності своєї армії, її професійності, нарощуванні матеріально-технічного потенціалу, фінансовій незалежності своїх збройних сил та належному соціальному і правовому захисті державою військовослужбовців. Це є основними елементами, які характеризують престиж армії на світовій арені.

Україна не є винятком в таких процесах. На початку 1990-х років після розпаду Радянського Союзу Україна 24.08.1991 р. проголосила себе самостійною та незалежною державою. Такі події вимагали від молодого держави упорядкувати на законодавчому рівні всі військові формування, дислоковані на території України для забезпечення військової безпеки, оборони та захисту державного кордону. У такий спосіб розпочався процес трансформації, становлення та розвитку усіх військових формувань із відповідними гарантіями державою, соціального, правового та державного захисту військовослужбовців.

Проте на сьогодні є чимало питань, які потребують законодавчого вирішення соціального, правового та державного захисту військовослужбовців, зокрема в системі соціального захисту як грошової компенсації за піднайом житла.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Соціальний захист військовослужбовців України і членів їх сімей був і залишається предметом наукового і прикладного інтересу науковців, політиків, громадських діячів та самих військовослужбовців. Такий інтерес зумовлений тим, що рівень їх захищеності безпосередньо впливає на рівень їх морально-психологічного стану та вмотивованості, який безумовно позначається на їх боєздатності зокрема та держави загалом.

В умовах збройної агресії, яка відбувається з боку РФ, науковий інтерес до проблем соціального захисту військовослужбовців постає не лише актуальним, але цілком логічним та на часі. Вони неодноразово перебували у колі дискусій таких науковців, як: І. Марко, Є. Марко, І. Чернишова, Р. Пінчук, О. Письменна, Т. Ніколаєнко, В. Омельчук, П. Богуцький, О. Кривенко, А. Кривенко, В. Пашинський, К. Поліщук та ін. Проте в умовах євроінтеграції, необхідності приведення норм чинного законодавства до європейських стандартів, а також прагнення України до НАТО є чимало питань, які потребують додаткового дослідження з визначенням механізмів їх реалізації, як, зокрема, отримання грошової компенсації за піднайом житла як елемента гарантій в системі соціального захисту військовослужбовців.

Тому метою дослідження є висвітлення проблемних питань щодо отримання грошової компенсації за піднайом житла, як окремого елемента гарантій в системі соціального захисту військовослужбовців та визначення рівня відповідності цих гарантій реальним можливостям військовослужбовців.

Виклад основного матеріалу. У ст. 17 Конституції України зазначено, що «державою забезпечується соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України (далі – ЗСУ) та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей» [1, ст. 17]. Таке положення є первинною ланкою гарантування соціального захисту військовослужбовців та дороговказом для законодавчих актів у цьому напрямі. В Законі України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», наголошено, що соціальний захист військовослужбовців – це діяльність (функція) держави, яка спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі. Це право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, у старості, а також в інших випадках, передбачених законом [2, п. 1 ст. 1]. Отже, як бачимо, держава бере на себе зобов'язання щодо встановлення системи правових і соціальних гарантій та відповідно гарантування військовослужбовцям належного матеріального, грошового, продовольчого, речового, медичного, житлового та інших видів забезпечення в обсязі, що має відповідати умовам військової служби та стимулювати закріплення кваліфікованих військових кадрів [2, п. 1 ст. 9, ст. 9¹, ст. 11, ст. 12].

Щодо встановлення певних гарантій та їх забезпечення звернемо увагу на розуміння цих понять та їх суть з погляду реалізації стосовно військовослужбовців.

Під гарантіями треба розуміти закріплені у законодавстві засоби і способи

охорони, забезпечення, реалізації суб'єктивних прав громадян та військовослужбовців. З урахуванням видів та напрямку забезпечення таких гарантій можна виділити загальні гарантії; гарантії щодо грошового та матеріального забезпечення; гарантії щодо нормованого службового часу, відпочинку, відпустки; гарантії щодо забезпечення житлом; гарантії отримання освіти тощо [3, с. 14–15]. Якщо звернутися до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», то положення ст. 12 цього Закону чітко закріплює гарантію з боку держави військовослужбовцеві щодо реалізації свого права на забезпечення житлом. Саме держава, унормовуючи таке положення, гарантує забезпечення військовослужбовців жилими приміщеннями або за їх бажанням грошовою компенсацією за належне їм для отримання жила приміщення [2, підп. 1 п. 1 ст. 12].

У разі якщо відсутнє службове жила приміщення, то військовослужбовці рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом і не перебувають у шлюбі, повинні розміщувати безоплатно в спеціально пристосованих казармах у розташуванні військової частини, а сімейні – у сімейних гуртожитках. Якщо немає такої змоги, то військова частина зобов'язана орендувати для військовослужбовців та членів їх сімей жила приміщення або за їх бажанням виплачувати грошову компенсацію за піднайом (найом) жилого приміщення.

Щодо військовослужбовців офіцерського складу то ситуація дещо інша. У разі відсутності службового жилого приміщення для забезпечення військовослужбовців офіцерського складу житлом, то військова частина зобов'язана орендувати житло для такої категорії військовослужбовців та членів їх сімей або за бажанням таких виплачувати грошову компенсацію за піднайом (найом) жилого приміщення. Розмір і порядок виплати військовослужбовцям грошової компенсації за піднайом (найом) ними жилих приміщень визначаються Кабінетом Міністрів України [2, підп. 5 п. 1 ст. 12].

Щодо військовослужбовців Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ), то ДПСУ з урахуванням умов контракту, які визначені додатком № 1 до Положення про проходження громадянами України військової служби в ДПСУ, зобов'язана або надати жила приміщення або забезпечити виплату грошової компенсації за піднайом (найом) такого приміщення [4, додаток 1, п. 2]. Компенсація за піднайом житла, як відшкодування матеріальних витрат, пов'язаних із проходженням військової служби, як правило, здійснюється у грошовому еквіваленті відповідно до визначених законодавством розмірів [3, с. 15].

Отже, враховуючи нормативне регулювання забезпечення військовослужбовців житлом, можна зазначити, що військовослужбовці з урахуванням категорії мають право на забезпечення житлом у вигляді: 1) надання жилого приміщення, 2) безоплатного розміщення в спеціально пристосованих казармах/сімейних гуртожитках; 3) оренди жилого приміщення з компенсацією за піднайом (найом). Водночас забезпечення житлом військовослужбовців є не лише гарантією з боку держави на забезпечення житлом військовослужбовців, але й складовою конституційної гарантії соціального захисту військовослужбовців.

Треба наголосити, що соціальна захищеність є не лише гарантією нашої держави, але й ключовим імперативом у країнах НАТО. З урахуванням останніх подій, коли Україна 30 вересня цього року підписала заяву на вступ до НАТО у прищвидшеному порядку, то дотримання встановлених гарантій та сприяння їх реалізації є підтвердження цьому [5, с. 135; 6].

У межах розвитку сучасної армії України, коли за даними рейтингу найсильніших армій світу Global Firepower українська армія за останній рік піднялась у рейтингу на 3 сходинки, посівши 22-е місце серед 140 країн світу та 6 – серед країн Європи, такий результат є результатом діяльності усього сектора безпеки та оборони та ДПСУ зокрема [7]. Проте з урахуванням таких позитивних показників є чимало питань щодо забезпечення соціального захисту військовослужбовців як однієї з гарантій держави.

Проходження військової служби в лавах ДПСУ відзначається своєю специфікою. Однією з таких є те, що основні підрозділи та органи охорони державного кордону розташовані в населених пунктах, містах та областях, які є суміжними з проходженням лінії державного кордону. Зважаючи на таку особливість, кадрова політика ДПСУ спрямована на погодження проходження військової служби військовослужбовцями у будь-якому регіоні України за їх згодою. Проте для реалізації перспективи кар'єрного зростання військовослужбовці змушені змінювати місця

проходження своєї служби. Така зміна зумовлює і відповідне змінення місця проживання. У зв'язку з цим виникають питання щодо забезпечення військовослужбовців житлом. Зважаючи на таку особливість, держава взяла на себе зобов'язання щодо гарантування (*достатнього*) матеріального та соціального забезпечення військовослужбовців в обсязі, що повинно відповідати гідним умовам проходження служби. Але в цьому контексті є питання, що викликає чимало нарікань із боку військовослужбовців – це розмір грошової компенсації за піднайом (найом) житла для військовослужбовців, зокрема у місцях, де військові частини розташовані у великих містах. У чому ж проблема?

Тож з урахуванням геополітичного розташування військових частин (в області, місті, селі), яке є, наприклад, привабливим з курортного чи туристичного погляду, вартість піднайому житла різниться у рази, може бути в два, три рази вищою, ніж в інших регіонах країни. Така ситуація створює додаткову фінансову напругу для військовослужбовців [8]. Крім того, така ситуація є неоднаковою для різних категорій військовослужбовців.

Як зазначають Р. Пінчук та О. Письменна, що до кінця 2018 р. відшкодування за піднайом житла, згідно із законодавством, мали можливість лише офіцери. Соціально незахищеною категорією були рядові, сержанти та старшини, які не отримували такої допомоги у зв'язку з тим, що така категорія військовослужбовців відсутня у переліку осіб, які відповідно до постанов Кабінету Міністрів України (далі – ПКМУ) від 3.08.2006 р. № 1081; від 26.06.2013 р. № 450 мали право на таке відшкодування. Ця ситуація є твердженням соціальної нерівності серед військовослужбовців.

Але, як ми зазначали вже вище, Україна з впевненістю все ж розвивається, докладає чимало зусиль щодо поліпшення умов життєдіяльності її громадян. У цьому напрямі можна відзначити і зміни щодо житлового забезпечення військовослужбовців. Зокрема, ПКМУ від 27.12.2018 р. № 1160 «Про внесення змін до ПКМУ від 3.08.2006 р. № 1081 і від 26.06.2013 р. № 450» була встановлена рівність щодо права на грошову компенсацію за піднайом (найом) житла всіх категорій військовослужбовців окрім військовослужбовців строкової служби [9, с. 86]. Але, і як на цьому правильно наголошує К. Поліщук, одиниця розміру розрахунку компенсації за піднайом (найом) житла, на жаль, зменшилась: з мінімальної заробітної плати до мінімального прожиткового мінімуму [10]. Як бачимо, ситуація певним чином погіршилась. Ухвалення такого рішення не повинно бути одностороннім. Під час визначення/встановлення розміру розрахунку компенсації необхідно враховувати різні чинники. Тому треба брати до уваги, по-перше, середню ринкову ціну за піднайом житла по Україні, по-друге, враховувати розміри виплати грошової компенсації за піднайом (найом) житла; по-третє, суми грошового забезпечення військовослужбовців, зокрема ДПСУ. Розглянемо кожен.

Щодо першої. Як свідчить проведене порталом Finance.ua аналітичне дослідження, *вартість оренди житла*, наприклад, в найбільших містах України за однокімнатну квартиру у вересні – жовтні 2021 року становила: у Києві – 11 200 грн; у Львові – 8 500 грн; в Одесі та Дніпрі – 7 000 грн; Харкові – 6 500 грн [11].

Щодо другої. Відповідно для реалізації вимог ПКМУ від 26 червня 2013 року № 450 «Про розмір і порядок виплати грошової компенсації військовослужбовцям ЗСУ, Національної гвардії, Служби безпеки, розвідувальних органів, ДПСУ, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Державної спеціальної служби транспорту, Управління державної охорони та військовослужбовцям, відрядженим до Міністерства освіти і науки, Державного космічного агентства, за піднайом (найом) ними житлових приміщень» для військовослужбовців ДПСУ з 1.01.2021 р. розмір виплати грошової компенсації за піднайом (найом) жилих приміщень *встановлено* для: а) м. Київ – 4 540 грн, (на 1 особу) та не більше ніж 6 810 грн, за наявності у військовослужбовця 3 та більше членів сім'ї; б) обласних центрів – 3 405 грн, (на 1 особу) та не більше ніж 5 107 грн, за наявності у військовослужбовця трьох та більше членів сім'ї; в) інших населених пунктів – 2 270 грн, (на 1 особу) та не більше ніж 3 405 грн, за наявності у військовослужбовця трьох та більше членів сім'ї [12].

Враховуючи третю складову, визначимо співвідношення грошового забезпечення військовослужбовців офіцерського та сержантського складу та його значення у забезпеченні грошової компенсації за піднайом (найом) житла.

Проведемо певні арифметичні дії:

1. Візьмемо за основу *A* розмір грошового забезпечення випускника [7] вищого

військового навчального закладу у військовому званні лейтенант на посаді командира відділення, яке станом на 01.08.2022 р. становить приблизно 11 200 грн на місяць [13].

2. Встановимо B як розмір виплати грошової компенсації за піднайом (найом) житла, наприклад у місті Одеса однокімнатної квартири, що становить приблизно 3 405 грн на місяць

3. За C візьмемо розмір оренди житла в обласному центрі (міста Одеса) за однокімнатну квартиру, яка наприкінці 2021 р. становила 7 000 грн на місяць.

4. D – залишок грошового забезпечення офіцера, лейтенанта, після проведення числових обрахунків.

Складемо формулу, а саме $A + B - C = D$.

З урахуванням вихідних даних отримуємо таке:

$$11\ 200 + 3\ 405 - 7\ 000 = 7\ 605 \text{ [8] грн.}$$

Отже, з урахуванням всіх даних військовослужбовець, який винаймає житло, у підсумку не отримує належної компенсації, яка відповідає реаліям життя. Зовсім інша ситуація, коли військовослужбовець, який проживає у власному помешканні, не потребує додаткових фінансових витрат на таку оренду.

Така ситуація стосується і щодо різних категорій військовослужбовців з погляду їх грошового забезпечення. Враховуючи функціональні обов'язки, ступінь відповідальності, службове навантаження, не можна однозначно стверджувати, що між цими категоріями військовослужбовців є дійсно відповідна різниця в грошовому забезпеченні. Тому твердження, що «офіцер отримує більше грошове забезпечення, ніж солдат чи сержант, є хибним» [8]. Звернемося до статистики.

Як показано в аналітичному зведенні Мінфіну, середня зарплата в Україні станом на листопад 2021 р. становила 14 282 грн [14]. Якщо ці дані співставити з показниками грошового утримання військовослужбовців, то отримаємо неочікувані результати. Грошове забезпечення військовослужбовців рядового і сержантського складу становило від 25 % до 29 % менше, ніж середня заробітна плата по Україні, щодо лейтенанту на первинній офіцерській посаді цей показник коливався в межах 13 %. У зв'язку з цим виникає питання щодо привабливості військової служби та прагнення громадян проходження військової служби. Якщо на початку 2016 р. грошове забезпечення становило 160 % середньої зарплати, то станом на 01.01.2022 р. – лише 73 %. Перегляд розміру грошового утримання здійснювався лише наприкінці грудня 2018 р., коли міністр оборони Степан Полторак підписав наказ про підвищення грошового забезпечення з 1.01.2019 [15].

Ситуація дещо змінилася на початку цього року. Із загостренням ситуації в державі з підготовкою РФ до повномасштабного збройного вторгнення на територію України 14.02.2022 р. був підписаний указ Президента № 53/2002 «Про невідкладні заходи, щодо консолідації українського суспільства», в якому визначалося підвищення з 01.03.2022 р. грошового забезпечення військовослужбовців ЗСУ на 30 % та доведення до 20 % підвищення грошового забезпечення військовослужбовців ДПСУ та Національної гвардії України (яким воно вже на початку 2022 року було підвищене на 10 %) [16]. Наприклад, грошове забезпечення військовослужбовця на посаді стрільця з 1.03.2022 р. становить 13 244 грн. Збільшення грошового забезпечення певним чином мало вплинути на процеси звільнення з військової служби та стимулювати привабливість професії військового.

Все кардинально змінилося 24.02.2022 після повномасштабного збройного вторгнення РФ на територію України. Для потужного стимулювання щодо проходження військової служби та захисту нашої держави уряд ухвалює рішення щодо збільшення грошової винагороди військовослужбовцям [17]. Під час воєнного стану всім військовослужбовцям, крім основного щомісячного грошового забезпечення, виплачується додаткова винагорода у розмірі 30 000 грн на місяць; військовослужбовці, які беруть безпосередню участь у бойових діях або у проведенні заходів з національної безпеки та оборони, тобто перебувають у гарячих точках, отримують додаткову нагороду у розмірі 100 000 грн на місяць пропорційно часу участі в бойових діях. Загальна сума коштів, які військовослужбовці у цей період можуть отримувати, наприклад стрілець сухопутних військ з урахуванням додаткової винагороди чи командир бригади від 110 тис. до 140 тис. грн [18]. Як зазначив міністр оборони України Олексій Резніков: «Це робиться, щоб наші захисники та захисниці знали, що країна їм вдячна. Держава має гідно платити за цю важливу роботу» [19]. Така ситуація певним чином свідчить про якісний підхід щодо реалізації концепції соціального захисту військовослужбовців та їх сімей.

Однак 24.02.2022 після широкомасштабного вторгнення на територію нашої держави, коли оборонний сектор України здійснював гідну відсіч окупантові, мирне населення півночі, сходу та півдня країни змушені були терміново та масово евакуюватись із районів ведення бойових дій по стримуванню та відсічі збройної агресії РФ та переміщуватись у більш безпечне місце. Таким місцем постали райони західної частини країни. Переселенці масово переїздили до Львівської, Тернопільської, Чернівецької, Івано-Франківської областей та Закарпаття. Ці регіони не були готові до такого напливу людей. Виникла гостра потреба у забезпеченні житлом. Окремі підприємці швидко зреагували та підвищили вартість за оренду житла. Ціни зросли від 10 % до 80 % залежно від регіону [20]. Проте треба зазначити доволі швидко реакцію окремих чиновників, які відреагували на ситуацію, що склалася.

Наприклад, мер Хмельницького Олександр Симчишин чітко зазначив, що ті, хто вирішив заробити на війні, на величезному попиті та на біженцях, які втікають з міст, ті, які на себе взяли удар першими, отримають результати, які адекватні умовам воєнного часу [21]. Відповідним чином відреагував і мер Львова Андрій Садовий: «Якщо ви приїхали до Львова, ховаючись від бомбардувань і обстрілів, і хочете орендувати помешкання, а власник виставляє вам захмарну ціну, знайте, це є мародерство. Інформацію про такого власника ми зробимо публічною і будемо діяти так, як це потрібно робити в часи військового стану» [22].

Різке та навіть критичне зростання цін відзначається також і на Закарпатті. Там області ціни зросли на 225 %. На другому місці Чернівецька область, де винаймати квартири стало дорожче на 156 %. У трійці лідерів опинилась Івано-Франківська область, де ціни на оренду квартир зросли на 128 %. Високий ціновий показник у Львівській області (+96 %), Черкаській області (+88 %), в Тернопільській області (+81 %) та Вінницькій області (+55 %). Дещо помірний стрибок цін на оренду квартир помітний у Хмельницькій (+46 %), Запорізькій (+41 %), Рівненській (+35 %) та Дніпропетровській (+34 %) областях. Порівняно невеликі націнки виставили власники нерухомості на Волині (+20 %), у Сумській (+15 %), Чернігівській (+10 %), Полтавській (+5 %) та Кіровоградській (+5 %) областях. У Житомирі та Харкові вартість оренди не змінилася. В інших областях, де нещодавно були чи тривають бойові дії, ціни навіть стали нижчими за довоєнні. Зокрема, у Києві та області орендувати квартири стало на 11 % дешевше. Зміни помітні в Одеській (-21 %), Херсонській (-8 %) та Миколаївській (-5 %) областях [23].

Зрозуміло, що такі цифри зумовлені багатьма факторами, як-от: 1) постійні потерпання від російських снарядів таких областей, як: Донецька, яку обстріляли понад 3 тисячі разів, Луганська – 4 тисячі разів, Миколаївська – 700 разів, на відміну від західної частини України, де Чернівецька область залишається одна єдина область, що не піддалась жодному обстрілу [24]; 2) раптовий та надзвичайно великий попит на житло у західних регіонах України, 3) ситуація безвихідності переселенців та не добросесність людей, що надають послуги оренди житла.

Ця ситуація стосується і військовослужбовців. Як й інші, хто змушений був полишити свої домівки та шукати більш безпечне місце, військовослужбовці також змушені були евакуювати свої сім'ї до західної частини країни та винаймати житло, сума оренди якої в окремих випадках сягала суми додаткової грошової винагороди. Як бачимо, проблема повертається на попереднє місце – не належне отримання грошової компенсації за піднайом (найом) житла.

В умовах, коли українці сьогодні виборюють свою незалежність як на полі бою, так і на міжнародній арені для досягнення успіху та узгодження певних військових, економічних, соціальних, правових аспектів з європейськими стандартами, одним із ключових елементів є гарантія свободи всіх українців. Особливої уваги, і на цьому наголосив Президент В. Зеленський, євроінтеграційний процес заслуговує не просто окремої уваги до зокрема соціальних та правових аспектів, а цілісного підходу [25]. Вже сьогодні необхідно розглядати ці питання. Після перемоги над агресором, якщо ми не запропонуємо нові мотивуючі перспективи розвитку нашої армії, вона опиниться на периферії розвитку та занепаду. Шлях в історії України, який ми вже проходили, і як наслідок, вже восьмий рік виборюємо своє право на існування та незалежність.

Соціальні аспекти, які ми розглянули крізь призму грошової компенсації за піднайом (найом) житла, є частиною мотивації щодо проходження військової служби, не вирішення якої може спричинити негативні наслідки. Прикладом таких наслідків може

бути: 1) звільнення з військової служби після закінчення термінів дії першого контракту, 2) свідоме вчинення негативних дій, які зумовлюють дострокове розірвання контракту та звільнення з військової служби за негативними статтями; 3) відчуття страху у своїй неплатоспроможності та недоцільності проходження військової служби та знову ж таки звільнення з такої; 4) відсутність фінансової конкурентоспроможності та захищеності, що впливає на морально-психологічний стан; 5) нівелювання моральних цінностей цивілізованого суспільства щодо вимушеної залежності від іншинстатувати таке.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна стверджувати таке.

Отримання грошової компенсації за піднайом житла є конституційною гарантією соціального захисту в частині забезпечення житлом військовослужбовців.

З урахуванням нормативного регулювання забезпечення військовослужбовців житлом встановлено, що військовослужбовці мають право на забезпечення житлом. Водночас таке забезпечення з урахуванням категорій військовослужбовців, місця проходження ними військової служби, а також умови воєнного стану (використання таких умов) мають різні підходи.

Необхідні єдині підходи до соціальних гарантій військовослужбовців, зокрема в частині забезпечення житлом у вигляді оренди жилого приміщення з компенсацією за піднайом (найом) шляхом уніфікації грошової компенсації за піднайом житла. Доцільно визначити/встановити розмір розрахунку компенсації з урахуванням єдиних критеріїв.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996. URL : <https://cutt.ly/fVjo6Iq>.
2. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 12.12.1991. URL : <https://cutt.ly/rVjpbKB>.
3. Богуцький П. П., Кривенко О. В., Кривенко А. О., Пашинський В. Й. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» : науково-практичний коментар. Львів : НАСВ, 2019. 254 с.
4. Положення Про проходження громадянами України військової служби в Державній прикордонній службі України : затв. Указом Президента України від 29.12.2009 № 1115/2009. URL: <https://cutt.ly/yVjpnHyD>.
5. Марко І. Ю., Марко Є. І., Чернишова І. М. Зарубіжний досвід забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України ім. Івана Черняхівського*. 2019. № 2. С. 135–142.
6. Ми робимо свій визначальний крок, підписуючи заявку України на вступ у приєднаний до НАТО – звернення Президента Володимира Зеленського. URL : <https://cutt.ly/eBhJ3zf>
7. Загородня І. Україна піднялась на три сходинки в рейтингу найсильніших армій світу: які позиції у сусідніх країн. ТСН. URL : <https://cutt.ly/EVjakR5>.
8. Цісар Д. В., Ніколаско Т. Б. Окремі елементи соціального захисту військовослужбовців державної прикордонної служби України. The VI International Scientific and Practical Conference «Tendencies of development science and practice» (USA, Boston, 369 p. February 14–16, 2022). 2022. С. 148–151.
9. Пінчук Р. С., Письменна О. П. Покращення соціального і правового захисту військовослужбовців ЗСУ як запорука формування професійного війська. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Вип. 60. С. 83–89.
10. Поліщук К. Правова думка в частині належної виплати компенсації за піднайом житлових приміщень військовослужбовцями. *Протокол.ua*. URL: <https://cutt.ly/FVjdwCq>.
11. Вартість оренди житла в найбільших містах України. *Finance.ua*. URL : <https://cutt.ly/cVjdseZ>.
12. Про розмір і порядок виплати грошової компенсації військовослужбовцям ЗСУ, Національної гвардії, Служби безпеки, розвідувальних органів, ДПСУ, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Державної спеціальної служби транспорту, Управління державної охорони та військовослужбовцям, відрядженим до Міністерства освіти і науки, Державного космічного агентства, за піднайом (найом) ними житлових приміщень : постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 450. URL: <https://cutt.ly/yVjgPew>.
13. Міністерство Оборони України. Міноборони йде на рекордні видатки. *Офіційний сайт МОУ*. URL: <https://cutt.ly/UVjgKQS>.
14. Середня місячна зарплата по регіонах України у листопаді 2021. *Мінфін*. URL : <https://cutt.ly/9VjgNxO>.
15. Зарплати і пенсії. У Міноборони відреагували на вимогу військовослужбовців підняти грошове забезпечення. Піднімуть, але не всім. *PromPolitInfo*. URL: <https://cutt.ly/aVjg2kb>.
16. 1 березня буде підвищено грошове забезпечення військовим ЗСУ, Нацгвардії та прикордонникам. *Ukrainian Military Pages*. URL : <https://cutt.ly/HVjg8qu>.
17. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів

України від 28.02.2022 № 168. URL : <https://cutt.ly/HVjg59L>.

18. Від 30 до 100 тис. грн. Розповідаємо, яке грошове забезпечення отримують українські військові під час війни. *Вікна*. URL : <https://cutt.ly/aVjhi5a>.

19. Кабмін ухвалив рішення про 100 тисяч зарплати для військових на передовій. *Українформ*. URL : <https://cutt.ly/4VjhtoY>.

20. Житло – не товар: порушення прав громадян на ринку орендного житла. *Соціальний рух*. URL : <https://cutt.ly/bVjhxfg>.

21. Семенюк А. Мер Хмельницького погрожує конфіскувати квартири за підвищення цін на оренду. *Zaxid.net*. URL: <https://cutt.ly/wBhKyAc>.

22. Завищення цін на оренду житла у Львові вважатимуть мародерством – Садовий. *Українформ*. URL : <https://cutt.ly/4VjhEcs>.

23. Пласкоть Євгенія. Подорожчання на 225 %: де в Україні найвищі ціни на оренду квартир. *Сьогодні*. URL : <https://cutt.ly/0VjhI7T>.

24. У МВС розповіли, які області найбільше постраждали від атак РФ і за скільки зрадники «продають» Україну. *TCH*. URL : <https://cutt.ly/mVjhSxA>.

25. Звернення Президента Володимира Зеленського. Рух України в ЄС і трансформація всередині країни є гарантією свободи для всіх українців. *Офіційний сайт РНБОУ*. 02.09.2022. URL : <https://cutt.ly/9Vjh1wj/>.

Надійшла до редакції 18.11.2022

References

1. Konstitutsiya Ukrainy [Constitution of Ukraine] vid 28.06.1996. URL : <https://cutt.ly/tVjo6lq>. [in Ukr.].

2. Pro socialnij i pravovij zahist vijskovosluzhbovciv ta chleniv yih simej [On social and legal protection of military servants and members of their families] : Zakon Ukrainy vid 12.12.1991. URL : <https://cutt.ly/rVjpbKB>. [in Ukr.].

3. Boguckij, P. P., Krivenko, O. V., Krivenko, A. O., Pashinskij, V. J. (2019) Zakon Ukrainy «Pro socialnij i pravovij zahist vijskovosluzhbovciv ta chleniv yih simej» [The Law of Ukraine "on Social and Legal Protection of military servants and Members of their families"] : nauko-vo-prakt. komentar. Lviv : NASV, 254 p. [in Ukr.].

4. Polozhennya Pro prohodzhennya gromadyanami Ukrainy vijskovoyi sluzhbi v Derzhavnij prikordonnij sluzhbi Ukrainy [Regulations on the passage of military service by citizens of Ukraine in the State Border Service of Ukraine] : zatv. Ukazom Prezidenta Ukrainy vid 29.12.2009 № 1115/2009. URL: <https://cutt.ly/yVjpHyD> [in Ukr.].

5. Marko, I. Yu., Marko, Ye. I., Chernishova, I. M. (2019) Zarubizhnij dosvid zabezpechennya socialnih garantij vijskovosluzhbovciv [Foreign experience in providing social guarantees to military personnel]. *Zbirnik naukovih prac Centru voyenno-strategichnih doslidzhen Nacionalnogo universitetu oboroni Ukrainy im. Ivana Chernyahovskogo*. № 2, pp. 135–142. [in Ukr.].

6. Mi robimo svij viznachalnij krok, pidpisuyuchi zavavku Ukrainy na vstup u prishvidshenomu poryadku do NATO – zvernennya Prezidenta Volodimira Zelenskogo [We are making our decisive step by signing Ukraine's application for accession to NATO in an accelerated manner – the address of President Vladimir Zelensky]. URL: <https://cutt.ly/eBhJ3zf> [in Ukr.].

7. Zagorodnya, I. Ukrayina pidnyalas na tri shodinki v rejtingu najsilnishih armij svitu: yaki poziciji u susidnih krayin [Ukraine has climbed three steps in the ranking of the strongest armies in the world: What positions in neighboring countries]. TSN. URL: <https://cutt.ly/EVjakR5> [in Ukr.].

8. Cisar, D. V., Nikolayenko, T. B. (2022) Okremi elementi socialnogo zahistu vijskovosluzhbovciv derzhavnnoi prikordonnnoi sluzhbi Ukrainy [Some elements of social protection of military officers of the State Border Service of Ukraine]. *The VI International Scientific and Practical Conference «Tendencies of development science and practice»* (USA, Boston, 369 p. February 14 – 16, 2022), pp. 148–151. [in Ukr.].

9. Pinchuk, R. S., Pismenna, O. P. (2020) Pokrashennya socialnogo i pravovogo zahistu vijskovosluzhbovciv ZSU yak zaporuka formuvannya profesijnogo vijska [Improvement of social and legal protection of military servants of the Armed Forces as a guarantee of the formation of a professional military]. *Naukovij visnik uzhorodskogo nacionalnogo universitetu*. Issue 60, pp. 83–89. URL : <https://cutt.ly/2VjaOHe>. [in Ukr.].

10. Polishuk, K. Pravova dumka v chastini nalezhnoyi viplati kompensaciyi za pidnajom zhitlovih primishen vijskovosluzhbovcyami [Legal opinion in the part of the proper compensation for the hiring of housing by military officers]. *Protokol.ua*. URL: <https://cutt.ly/FVjdwCq> [in Ukr.].

11. Vartist orendi zhitla v najbilshih mistah Ukrainy [The cost of rent of housing in the largest cities of Ukraine]. *Finance.ua*. URL: <https://cutt.ly/cVjdseZ> [in Ukr.].

12. Pro rozmir i poryadok viplati groshovoyi kompensaciyi vijskovosluzhbovcyam ZSU, Nacionalnoi gvardiyi, Sluzhbi bezpeki, rozvidualnih organiv, DPSU, Derzhavnnoi sluzhbi specialnogo zv'yazku ta zahistu informaciyi, Derzhavnnoi specialnnoi sluzhbi transportu, Upravlinnya derzhavnnoi ohoroni ta vijskovosluzhbovcyam, vidryadzenim do Ministerstva osviti i nauki, Derzhavnogo kosmichnogo agentstva, za pidnajom (najom) nimi zhitlovih primishen [On the size and procedure of payment of monetary compensation to military servants of the Armed Forces, the National Guard, the Security Service, intelligence bodies, the DST, The State Service for Special Communication and Information Protection, the State Special Transport Service, the Department of State Protection and

military officers, trained in the Ministry of Education and Science, the State Space Agency, on hiring (hiring) residential premises] : postanova Kabinetu Ministriv Ukraini vid 26.06.2013 № 450. URL : <https://cutt.ly/yVjgPew> [in Ukr.].

13. Ministerstvo Oboroni Ukraini. Minoboroni jde na rekordni vidatki [The Defense Ministry is on record expenditures]. *Oficijnij sajt MOU*. URL: <https://cutt.ly/UVjgKQS> [in Ukr.].

14. Serednya misyachna zarplata po regionah Ukraini u listopadi 2021 [Average monthly salary in regions of Ukraine in November 2021]. *Minfin*. URL: <https://cutt.ly/9VjgNxO> [in Ukr.].

15. Zarplati i pensiyi. U Minoboroni vidreaguvali na vimogu vijskovosluzhbovciv pidnyati groshove zabezpechennya. Pidnimut, ale ne vsim [In the Defense Ministry responded to the request of military officers to raise money. Lift up, but not everyone]. *PromPolitInfo*. URL: <https://cutt.ly/aVjg2kb> [in Ukr.].

16. 1 bereznya bude pidvisheno groshove zabezpechennya vijskovim ZSU, Nacgvardiyi ta prikordonnikam [On March 1, the military Armed Forces, the National Guard and border guards will be provided with increased cash]. *Ukrainian Military Pages*. URL: <https://cutt.ly/HVjg8qu> [in Ukr.].

17. Pitannya deyakih viplat vijskovosluzhbovcyam, osobam ryadovogo i nachalnickogo skladu, policejskim ta yih sim'yam pid chas divi voyennogo stanu [The issue of some payments to military personnel, members of the rank and file, police and their families during the military operation] : postanova Kabinetu Ministriv Ukraini vid 28.02.2022 № 168. URL : <https://cutt.ly/HVjg59L> [in Ukr.].

18. Vid 30 do 100 tis. grn. Rozpovidayemo, yake groshove zabezpechennya otrimuyut ukrayinski vijskovi pid chas vjni [From 30 to 100 thousand UAH. Let us tell you what cash security Ukrainian military gets during the war]. *Vikna*. URL : <https://cutt.ly/aVjhi5a> [in Ukr.].

19. Kabmin uhvaliv rishennya pro 100 tisyach zarplati dlya vijskovih na peredovij [The Cabinet of Ministers has adopted a decision on 100 thousand salaries for military personnel at the front line]. *Ukrinform*. URL : <https://cutt.ly/4VjhtoY> [in Ukr.].

20. Zhitlo – ne tovar: porushennya prav gromadyan na rinku orendnogo zhitla [Housing is not a commodity: Violation of the rights of citizens on the market of rental housing]. *Socialnij ruh*. URL : <https://cutt.ly/bVjhxfg> [in Ukr.].

21. Semenyuk, A. Mer Hmelnickogo pogrozhuje konfiskovuvati kvartiri za pidvishennya cin na orendu [Khmelnitsky mayor threatens to confiscate apartments for rent price increase]. *Zaxid.net*. URL: <https://cutt.ly/wBhKyAc> [in Ukr.].

22. Zavishennya cin na orendu zhitla u Lvovi vvazhatimut maroderstvom – Sadovij [Overpricing of housing rental prices in Lviv will be considered as a looting – Sadovyy]. *Ukrinform*. URL : <https://cutt.ly/4VjhEcs> [in Ukr.].

23. Plaskon, Ye. Podorozhchannya na 225%: de v Ukraini najvishi cini na orendu kvartir [Yevhenia Plaskon. Price increase by 225%: Where in Ukraine the highest prices for rent of apartments]. *Sogodni*. URL : <https://cutt.ly/0Vjhl7T> [in Ukr.].

24. U MVS rozpovili, yaki oblasti najbilshe postrazhdali vid atak RF i za skilki zradniki «prodayut» Ukrainu [In the Interior Ministry told, which regions were most affected by the attacks of Russia and for how many traitors "sell" Ukraine]. *TSN*. URL : <https://cutt.ly/mVjhSxA> [in Ukr.].

25. Zvernennya Prezidenta Volodimira Zelenskogo. Ruh Ukraini v YeS i transformaciya vseredini krayini ye garantiyeyu svobodi dlya vsih ukrayinciv [Address of President Vladimir Zelensky. The movement of Ukraine into the EU and the transformation within the country is a guarantee of freedom for all Ukrainians]. *Oficijnij sajt RNBOU*. 02.09.2022. URL : <https://cutt.ly/9Vjh1wj>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Tetiana Nikolaienko, Dmytro Tsisar. Cash compensation for subletting of housing in the social protection of military servants: current issues. The scientific article explores one of the elements of social guarantees for military servicemen, such as receiving monetary compensation for subletting of housing. It has been established that receiving monetary compensation for subletting of housing is a constitutional guarantee of social protection in terms of providing housing for military personnel.

By carrying out an analysis of the normative regulation of provision of housing for military personnel, it was established that military personnel have the right to housing provision in the form of: 1) residential premises, 2) free accommodation in specially adapted barracks/family dormitories; 3) rental of residential premises with compensation for subletting (leasing). It has been proven that the provision of housing in the form of rental of residential premises with compensation for subletting (leasing) has different approaches/guarantees. The type of category of servicemen, the place of their military service, as well as the conditions of martial law (use of martial law conditions) affect such approaches/guarantees.

It has been found that the risks and consequences arising from the lack of adequate social security have a negative impact on the provision of national security in terms of the motivation of military servicemen. Unified approaches to social guarantees of military personnel in terms of providing housing in the form of rental of residential premises with compensation for subletting (leasing) through the unification of monetary compensation for subletting of housing have been proposed. It has been proven that the following should be taken into account when determining/setting the calculation of the compensation: the average market price for subletting of housing in Ukraine; the amount of monetary compensation for subletting (leasing) of housing; the amount of financial support for military personnel.

Keywords: social protection of military personnel, guarantees, motivation, financial support, monetary compensation, subletting of housing.